

8_ Např. text desky náhrobku Josefa Dietricha rozepsán je [s. 41], ovšem nápis ve štítu náhrobku rodiny Josefa Demutha v horní části téže strany nikoli. Texty některých desek ze zrušeného rochlického hřbitova jsou opsány, u jiných dochovaných je pouze zmíněn jejich obsah [s. 93]. Tato disproporce není objasněna.

9_ Omyly v transkripci nápisů např. na s. 16, opakovaně s. 69 (mlynář se jmenoval Finke, nikoli Flakel), s. 109.

10_ Pro Frýdlantsko a Liberecko už byly důkladně zpracovány v diplomních dílech Jaroslava Uhlíře a Kateřiny Benešové (2011, 2013). Závěrečná práce J. Uhlíře je zmíněna ve výčtu použité literatury na s. 139, aniž by bylo jasné, k čemu byla vlastně využita, když kampanologické památky v kostelních a dalších věžích uvedeny nejsou.

že některým jevům se práce věnuje až detailně, jak to vidíme u epigrafických památek, přičemž tento zájem bohužel není rovnoměrný, resp. je nepochopitelně výběrový.⁸ Navíc přepisy textů jsou i při mimořádné snaze o pečlivost občas chybné a matoucí.⁹ Otázkou proto zůstává, zda a proč uplatňovat Roháčkovu epigrafickou koncepci, když by bylo vhodnější soustředit se na tento fenomén monograficky a vytvořit dílo naprosto jiné, než vidíme v tomto poněkud neústrojném začlenění do soupisu hmotných památek. Rovněž není jasné, zda do hesel bylo vážně nutné včlenit každou zeď obklopující popisovanou stavbu, zvláště nedávno zpola rekonstruovanou či nově postavenou na místě starší. Možná by neškodilo vyhnout se křečovitě snaze mít v soupisu objektů vše, a raději věnovat pozornost dalším mimořádným památkám. Kupříkladu kampanologická díla až na výjimky opět zmíněna nejsou, stejně jako zvony a hodinové cymbály ignorovaly už uvedené Umělecké památky Čech (1977–1982).¹⁰ Obdobná situace je u vitráží církevních a světských staveb, zmíněných jen občasné a spoře, ovšem bez datace či informací o objed-

navatelích, nehledě na fakt, že i zde se objevují zajímavé epigrafické památky. Není jasné, proč autorky a autoři až na výjimky rezignovali alespoň na základní popis interiérů staveb, což zvláště citelně schází u zámku a kostelů.

Důležité je, že vydávání soupisu památek Liberecka pokračuje a tím se pozvolna zaplňuje závažná informační mezera o aktuálním stavu státem chráněných nemovitostí. Tato cézura vznikla po roce 1945 a rozrůstala se výrazně v desetiletích, kdy nejen Frýdlantsko a Liberecko patřily k okrajovému prostoru zájmu památkové péče, neboť politickým rozhodnutím socialistického režimu sídlila instituce pro Severočeský kraj v Ústí nad Labem, a tudíž ani nebylo v silách tamních pracovníků soustředit se na severní výspu současné České republiky. Mladí a v regionu se již orientující odborní zaměstnanci libereckého památkového ústavu jsou zárukou, že budou téma nadále zpracovávat nejen nově, ale i zodpovědně.

Milan Svoboda

Marek Sekyra – Otokar Simm.
Frýdlantské květy. Friedländer Blumen. Liberec, Krajská vědecká knihovna, 2013. 223 s.

Němečtí regionální literáti narození převážně ve Frýdlantu a okolí (celkem 24 lokalit) převažují coby autoři beletrie, poezie i dramatu, jež v antologii v originální podobě i českém překladu a přebásnění zpřístupnili zkušením badatelé. Vybrané texty se týkají také Liberecka a Jablonecka. Celkem je zde zastoupeno 44 mužů a jedna žena narození v letech 1760 až 1903. Zvláštní část knihy tvoří pasáž o autorech z Liberecka (Chrastavská a Osečné), které editoři dodatečně objevili po vydání předchozích Jizerských květů. Kritéria zveřejnění ukázek z díla zůstala obdobná jako v minulosti, takže nyní nebylo představeno 21 mužů a žen, neboť se nepodařilo najít či ze zahraničních knihoven získat jejich dílo, anebo není známo datum narození ani jejich tvorba. Ačkoli editoři opět podstoupili náročnou badatelskou práci v regionálních archivech a knihovnách, ne vždy se jim podařilo zjistit a přiřadit ke jménům literárně činných osob povolání, dosažené vzdělání, rozsah díla, ale i byd-

liště a životní data. Zatím ani není jisté, zda další výzkumy pomohou chybějící údaje najít či zpřesnit, protože pozornost tehdejšími amatérům mnohdy nevěnovali ani sami jejich současníci. Vše komplikuje ještě to, že mnozí autoři publikovali pod pseudonymy, někteří jich používali i více (L. A. Hoffmann jedenáct!). Knihu doplňuje soupis 125 položek pramenů a literatury, seznam autorů dle data narození a jmenný rejstřík – místní bohužel chybí.

Úroveň textů je opět velmi různorodá, stejně jako sociální zázemí a dosažené vzdělání původců. Najdeme tu muže prošlé univerzitami (kněze, učitele), ale také úředníky a jiná povolání. Literární produkce zasahuje ještě do josefínské doby a končí po roce 1945, vznikala tedy pod vlivem textů preromantických i moderních, se stopami žurnalistiky. Různé byly rovněž důvody jejího vzniku. Poetické texty mají jak ráz společenský a příležitostný (oslava 100. výročí počátku vlády Josefa II.), tak soukromý a intimní (pocit z přírody, vyznání rodnému městu, domovu, oslava krásy Jizerských hor, veselá a vtipná básně) a současně rovněž výchovný i zábavný. Próza, často s lokální s historickou i dobovou tematikou, se rozprostírá od lokálních příhod a osobností (povídky, příběhy, pověsti, pohádkové motivy) po vyprávě-

ní ze vzdálených a cizích krajů (vystěhovalec v Brazílii). Některá díla, inspirovaná lokálními událostmi, sahají ještě do 17. století (Zemanský kříž).¹ Dramata reagují na dobové aktuální podněty, proto nyní působí odcizeně, vyumělkovaně a vypjatě pateticky, ať již jde o Hoffmannovu osvěcensky pojatou Wertherovskou horečku (1785) nebo o Sedlácovu Ragnu (1900, postavy v sociálně nerovném prostředí, oblíbené téma střetu fabrikanta s dělnictvem). Některé divadelní hry zůstaly v rukopisech a jejich vydání by mohlo ukázat způsoby ztvárnění místní historie ve srovnání se zveřejněnými beletristickými díly (Benneschův nevydaný Bauernkönig s Blumrichovým dramatem Andreas Stelzig na totéž téma). Kvalitativní rozdíly v tvorbě německých regionálních autorů jsou opět zřetelné, stejně jako přiznané, odhadnutelné a zamlčené literární vzory, náměty i ambice. Pohlédneme-li na zveřejněné ukázky jako na specifický pramen lokální historie, najdeme mikroportréty specifických osobností farářů (Jomrich, Horské kázání), léčitelů (Kittel), osob myšlenkově vyhraněných (sedlák od kříže v básni Duševní strava), výjimečně i světských autorit (v příhodě na s. 159 šlo patrně o hraběte Franze Clam-Gallase, zatímco na s. 52 o jeho matku Clotilde, rozenou Dietrichstein-Proskau-Leslie). Svůj vliv na německou tvorbu první poloviny 19. století mohla mít až překvapivě česká literatura, snad přímo vliv „nalezených“ Rukopisů (dílo Antona Müllera, s. 152). Probleskne i sílící nacionální napětí s protičeským ostnem („pevná bašta proti žádostivým Čechům tam vzadu“, s. 142). Výjimečně se najde také materiál etnologický, např. kolektivní představy, pověry a tabu (Umrličí hájek). Vtipný žánrový obrázek představuje povídka Na hejnické pouti. Vážné sociální témata se objeví v básni Drahoty. A nechybí ani tragicky ukončený milostný příběh (Rudé růže).

Specifikum antologie představuje úryvek z díla mimořádně pracovitěho vlastivědce Antona Franze Ressela, který je sem zařazen nikoli coby autor beletrie (netvořil ji, pouze sbíral ústní slovesnost), ale právě s ohledem na monumentální rozsah historických pojednání.

Kniha prošla kvalitní redakční prací a korekturou, ač i zde drobné věcné a jazykové nesrovnalosti zůstaly.² Trvalou otázkou zůstává především způsob překladu některých výrazů, kdy z pouhého názvu díla není jasné, nakolik je lze přeložit doslovně a co je třeba převést podle smyslu.³ Většina překladů názvů děl je jasná, i když ne vždy byly německé názvy přeloženy důsledně (občas vypadlo slovo); jen výjimečně si čtenář musí opatřit vysvětlení sám (feriální svazek, s. 39). Přebásnění má opět vysokou úroveň, mnohde je malebné, vtipné, promyšlené, jen někdy není zcela jasné, zda občasné vybočení z rytmu nebo gramatické správnosti je záměrem nebo omylem.⁴ Nicméně ani sebelepší převod poetických útvarů do češtiny nemůže zachránit dílo už v originálu průměrné nebo velmi slabé. Překlady prózy a dramat vesměs odpovídají originálu, někdy jej kopírují až otrocky – snad úmyslně, aby vynikla těžkopádnost autorského vyjádření (Wertherovská horečka) – někdy povyšují původní text mezi krásné umění (téměř čapkovské motivy ve Výletu k rozhledně na Černé studnici).

Pojátkem této a předchozích antologií německé regionální literatury je žánrová i tematická pestrost, proto mohou oslovit čtenáře nejrozmanitějších zájmů a nároků. Výbor z mohutné zkoumané produkce má uzavřít čtvrtý svazek věnovaný Českolipsku. Nepochybně přinese nové objevy a zajímavá překvapení dobových žánrů německých amatérských literátů, básníků či dramatiků. Dosavadní výkony Marka Sekyry a Otokara Simma taková očekávání bez pochyb opravňují.

Milan Svoboda

1_Šlo o násilnou smrt pertoltického lenního šlechtice Adriena z Alghier, jíž se 26. 10. 1651 dopustil slabomyslný poddaný Georg Wiegner z Háje. Pachatel zůstal nepotrestán. Téma zpracoval jako součást studie ANDĚL, Rudolf. Tři právní případy z dějin frýdlantské lenní šlechty v 17. století, Sborník Severočeského muzea, Historia 7, 1984, s. 73–88.

2_Data narození se neshodují u Julia Helbiga [dle textu zemřel 24. 3. 1912, dle náhrobní desky však už 14. 3.] a Josefa Bennesche [dle textu narozen 3. 3. 1873, dle náhrobní desky již 2. 3.]. Popíska u fotografie pomníku na hřbitově ve Fojtce mylně tvrdí, že jde o Resselův „hrob“, ten však označen není a hrob již oficiálně neexistuje.

3_Např. Gau je „župa“, ale někdy editoři používají i termín „kraj“, „Edelmann“ je „šlechtic“, ale lze připustit i vysvětlení nižší šlechtic, tedy česky „zeman“. Jinde je překlad problematictější: „Zeit“ je doba, nebo i „čas“?; „Verein“ je jednou „spolek“, jindy „sdružení“; jsou „Reisebilder“ skutečně „cestovní obrazy“ nebo „obrazy z cest“?; jsou „Bubengeschichten“ příběhy „uličnické“, či „klukovské“?; je-li „Sternpflücker“ „česáč hvězd“, proč není „Himmelmann“ přeložen jako „nebešťan“?; „Ewigweiblich“ jsou „Trvalé ženské“ nebo „Věčné ženské“?; je „Der Wille der Jugend“ spíše „Vůle mládeže“ nebo „Vůle mláde“?; proč jsou „Aufsätze“ uvedeny jako „Postřehy“ a nikoli „Články“?; proč jsou „Fliegende Blätter“ doslovně „Létající listy“ a ne „Letáky“?; „Morgenandacht“ je „Ranní modlitba“, ne „Ranní pobožnost“? atp. Spojení „obrazová řada“ zřejmě znamená „obrazový cyklus“, „skupina stromů“ je patrně „stromofad“. Problematické jsou pozůstatky německého slovosledu, stylizací, syntaxe.

4_Např. v básni Putování na s. 30 je dvakrát mylně vytvořen přechodník „sledující“ místo správného „sleduje“.